

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

BIKSCHOTE SINT-JANSTRAAT (prov. WEST-VLAANDEREN)

BASISRAPPORT

Monument
Vandekerckhove

Auteurs: Thomas APERS, Bert HEYVAERT
Redactie: Tina BRUYNINCKX

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2017/15

Afbeelding op schutblad: Overzichtsfoto.

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgraving ☐		Prospectie ☒	
Vergunningsnummer: 2016/285			
Datum aanvraag: 22/6/2016			
Naam aanvrager: HEYVAERT Bert			
Naam site: Bikschote, Sint-Janstraat			
Naam aanvrager metaaldetectie: HEYVAERT Bert			
Vergunningsnummer metaaldetectie: 2016/285 (2)			
Opdrachtgever:		New Classic Homes Sint-Antoniusstraat 22 8720 Dentergem	
Uitvoerder:		Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster	
Bevoegde Vlaamse overheid:		Jessica Vandeveldel (Erfgoedconsulent, Onroerend Erfgoed)	
Bevoegde Intergemeentelijke Archeologische Dienst:		Jan Decorte (Intergemeentelijk archeoloog Archeo7)	
Projectleider:		Bart Bartholomieux	
Leidinggevend archeoloog:		Bert Heyvaert	
Archeologisch team:		Thomas Apers, Bert Heyvaert	
Plannen:		Sarah Dalle	
Start veldwerk:		13/07/2016	
Einde veldwerk:		14/07/2016	
Projectcode:		BISI16	
Provincie:		West-Vlaanderen	
Gemeente:		Langemark-Poelkapelle	
Deelgemeente:		Bikschote	
Plaats:		Sint-Janstraat	
Lambertcoördinaten:		X: 151481, Y: 205730, Z: +16,42m TAW; X: 151998, Y: 205529, Z: +12,00m TAW.	
Kadastrale gegevens:		Langemark-Poelkapelle, Afdeling 2, Sectie A, Percelen 161b3, 161c3, 163e (<i>partim</i>).	
Beheer opgravingsdata:		Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster	
Beheer vondsten:		New Classic Homes Sint-Antoniusstraat 22 8720 Dentergem	
Titel:		Archeologische prospectie Bikschote Sint-Janstraat (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport.	
Rapportnummer:		2017/15	
Contact:		info@monument.be; T: +32 51 31 60 80	

© Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster. Figuren: Monument Vandekerckhove nv, tenzij anders vermeld. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS.....	2
1. INHOUDSTAFEL	3
2. INLEIDING	5
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS	7
3.1. GEOGRAFISCHE EN TOPOGRAFISCHE SITUERING.....	7
3.2. GEOLOGISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING	9
4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS.....	11
4.1. BIKSCHOTE	11
4.1.1. Historische informatie	11
4.1.2. Archeologische informatie.....	13
4.2. SINT-JANSTRAAT	16
4.2.1. Historische informatie	16
4.2.2. Archeologische informatie.....	18
5. ONDERZOEKSMETHODE.....	21
5.1. ALGEMEEN.....	21
5.1.1. Vraagstelling.....	21
5.1.2. Randvoorwaarden.....	22
5.2. BESCHRIJVING	23
5.2.1. Veldwerk.....	23
5.2.2. Vondstverwerking en rapportage.....	23
6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN	25
6.1. STRATIGRAFIE.....	25
6.2. RESULTATEN	27
6.2.1. Metaaltijden/Romeinse periode.....	27
6.2.2. Middeleeuwen.....	27
6.2.3. Postmiddeleeuwse periode.....	29
6.2.4. WOI.....	30
6.2.5. Ongedateerd.....	31
7. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS	33
8. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK	39
9. SYNTHESE	41
10. LITERATUUR	43
11. BIJLAGEN	45

2. INLEIDING

In het kader van een geplande verkaveling aan de Sint-Janstraat te Bikschote (provincie West-Vlaanderen) voerde een team van Monument Vandekerckhove nv op 13 en 14 juli 2016 een archeologische prospectie uit op het terrein. Aangezien de realisatie van de verkaveling gepaard zal gaan met een verstoring van de bodem adviseerde het agentschap Onroerend Erfgoed een archeologische evaluatie door middel van een prospectie met ingreep in de bodem, gevolgd door een opgraving in geval van vondsten, dit om te vermijden dat waardevol archeologisch erfgoed verloren zou gaan. Het onderzoek werd uitgevoerd in opdracht van New Classic Homes en volgens de bijzondere voorschriften opgesteld door Onroerend Erfgoed.¹

In dit basisrapport worden de resultaten van het archeologisch onderzoek voorgesteld. In enkele inleidende hoofdstukken worden de geografische, bodemkundige, historische en archeologische situering van het terrein toegelicht, alsook de gebruikte methodologie bij het onderzoek. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese van de resultaten met aanbevelingen voor eventueel verdere onderzoeksdaden. Het geheel wordt verduidelijkt door middel van kaarten en foto's. Als bijlage is het gedigitaliseerde overzichtsplan opgenomen. Bij het rapport hoort een USB-kaart met daarop een totaalplan en de digitale versie van deze tekst en de bijlage. De verschillende inventarislijsten en foto's kunnen geraadpleegd worden via <http://www.monarcheo.be/databank>. Bij vragen hieromtrent: neem contact via info@monument.be.

Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek: de heer Bart Coene (bouwheer New Classic Homes), mevrouw Martine Degroote (studiebureau Geomex), Jessica Vandevelde (Onroerend Erfgoed), Marc Dewilde (Onroerend Erfgoed)

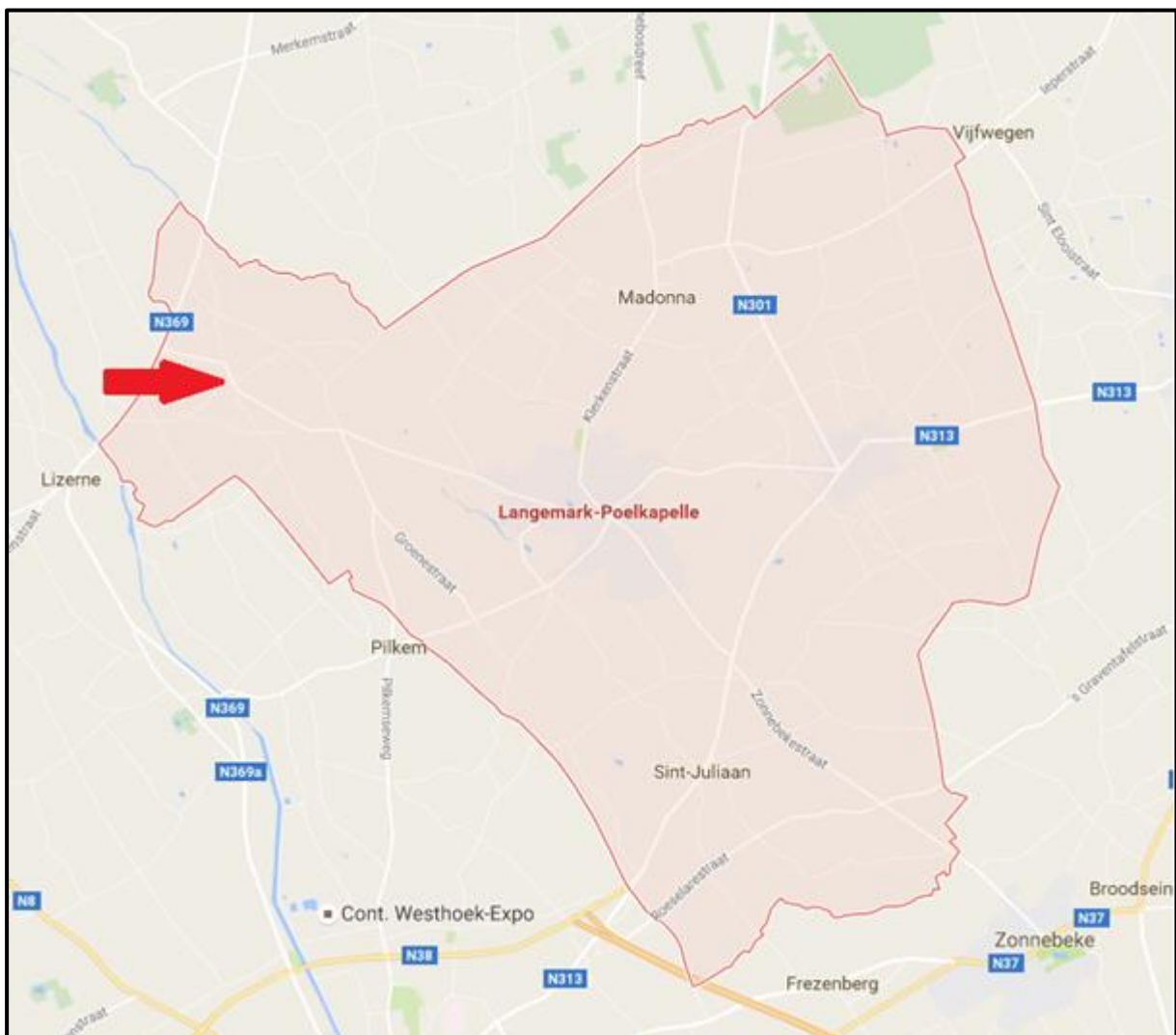
¹ S.n. 2016.

3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Geografische en topografische situering

Het kleine dorpje Bikschote in de provincie West-Vlaanderen is een deelgemeente van Langemark-Poelkapelle (zie Figuur 1). Het grenst aan Noordschote, Merkem, Zuidschote, Langemark en Boezinge. Net ten zuiden van de dorpskern stroomt de Lobeek, die uitmondt in de Sint-Jansbeek.

Figuur 1: Situering van Bikschote in Langemark-Poelkapelle (© Google Maps).

Het onderzoeksgebied situeert zich aan de Sint-Janstraat, ten noordoosten van de dorpskern (zie Figuur 2). Het terrein valt samen met de percelen 161Z2 en 163C. Voorafgaand aan het onderzoek was het terrein in gebruik als grasland. Centraal over

het terrein loopt een Aquafinleiding. De aanleg hiervan in 2013/2014 is te zien op onderstaande luchtfoto (zie Figuur 2). Deze werken werd niet archeologisch opgevolgd. Vermoedelijk zijn de archeologisch resten in deze zone hierdoor verstoord.

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 0,5ha. Het terrein helt af naar het noordoosten toe met een hoogte van +8,49m TAW in de zuidwestelijke hoek, +7,42m TAW in de noordwestelijke hoek, +7,01m TAW in de noordoostelijke hoek en +7,62m TAW in de zuidoostelijke hoek.

Figuur 2: Situering van het terrein in Bikschote met de aanlegsleuf van het Aquafin tracé duidelijk zichtbaar centraal doorheen het terrein (© Google Maps).

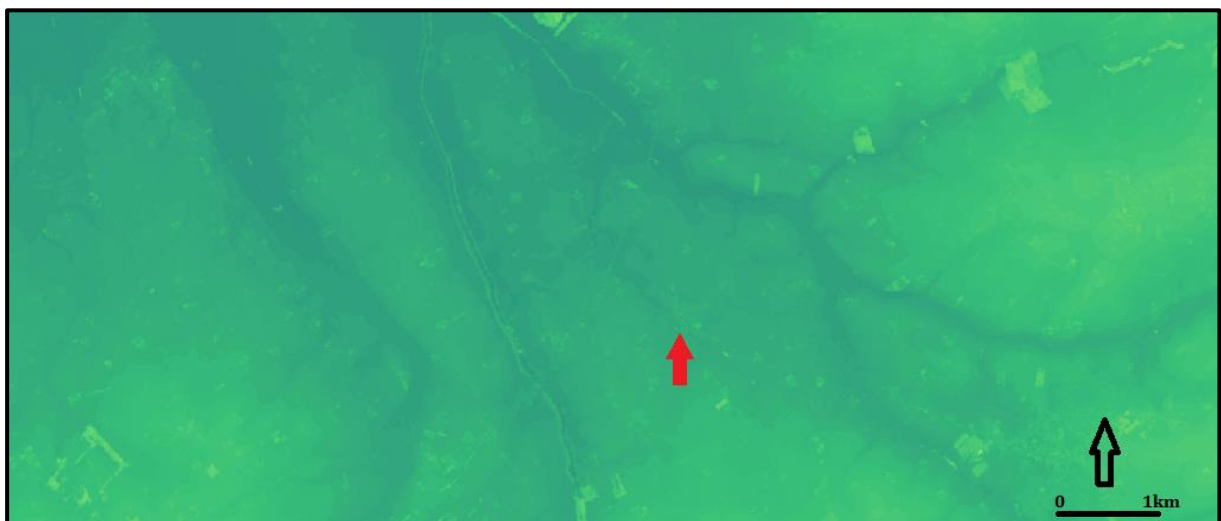
3.2. Geologische en bodemkundige situering

Op de bodemkaart is te zien dat het grootste deel van het terrein is gelegen op een droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Pbc) (zie Figuur 3). De oostelijke hoek kenmerkt zich door een matig droge zandleembodem met textuur B horizont (Lca). Het westelijke gedeelte wordt als bebouwd aangeduid.

Figuur 3: Situering van het onderzoeksterrein op de bodemkaart (www.geopunt.be).

Bikschote bevindt zich in de zandleemstreek, maar is gelegen op een hoger gelegen zandige heuvelrug tussen de valleien van de Ieperlee in het westen en de Sint-Jansbeek in het oosten (zie Figuur 4).

Figuur 4: Op het digitaal hoogtemodel is te zien dat Bikschote (rode pijl) gesitueerd is op een hoger gelegen zandrug. De Ieperlee stroomt ten westen en de Sint-Jansbeek ten oosten ervan (www.geopunt.be).

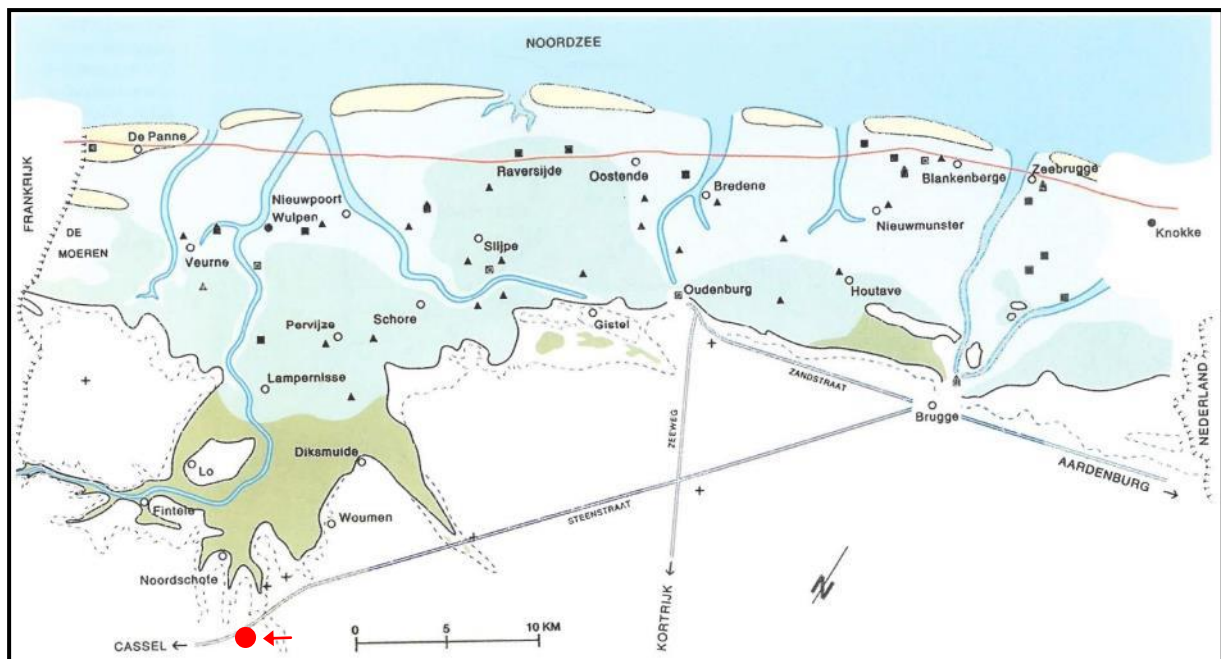

4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1. Bikschoote

4.1.1. Historische informatie

Het toponiem 'schote' wijst op de hogere ligging op een zandrug. De naam Bikschoote zou afgeleid zijn van het Germaans en 'beboste hoek zandgrond uitspringend in moerassig terrein' betekenen.² Over de vroege geschiedenis van deze plaats is bijna niets geweten. De ligging net ten zuiden van de vermeende Romeinse weg van Brugge naar Cassel, de zogenaamde 'Steenstraat' is het vermelden waard (zie figuur 5). Het traject zou ongeveer dat van de huidige Provincieweg volgen.

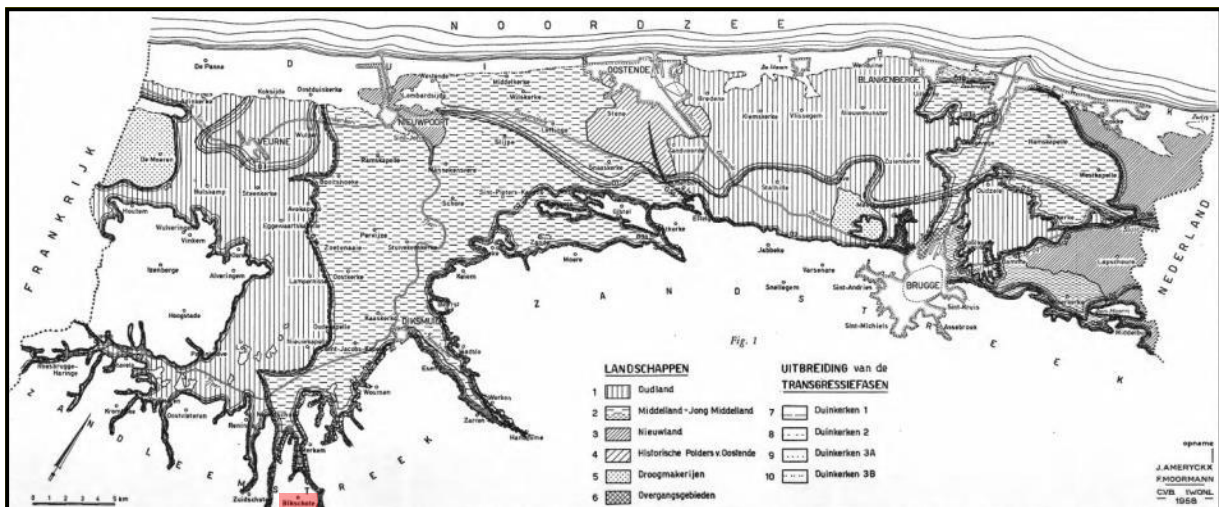

Figuur 5: Reconstructie van de Vlaamse kuststreek tijdens de Romeinse periode, met aanduiding van Bikschoote langs het traject van de Romeinse weg tussen Brugge en Cassel (© VERHULST 2000, p. 135).

Het belang van de plaats waar Bikschoote zou verrijzen ging geheel samen met de ligging aan deze weg, die ook na de Romeinse periode bleef bestaan. Vooral ook de gunstige ligging bovenop één van de twee *Schotes* moet aantrekkelijk zijn geweest. De plek overheerste als het ware de smalle zandrug die enkele kilometers in het inundatiegebied van de IJzer doordrong. Tot zeker in de volle middeleeuwen was deze

² TERMOTE 2011, p. 82.

rivier nauwelijks ingedijkt en had het water in de lager gelegen landerijen vrij spel. Bikschote, maar ook Zuidschote en Noordschote lagen op de grens van het binnenland en de kuststreek. Deze werd in het westen gekenmerkt door inbraakgeulen en de slikken en schorren van de nog grotendeels natuurlijk lopende IJzer. Het ondertussen verouderde model van de Duinkerke-Transgressies toonde in ieder geval aan dat van de 4de tot de 11de eeuw de IJzervlakte ten noorden van Bikschote veelvuldig onder water liep (zie figuur 6).

Figuur 6: Overzicht van het gebied dat werd beïnvloed door de Duinkerke-transgressies, met aanduiding van Bikschote (© BOTERBERGE 1962, p. 79).

De eerste vermelding van Bikschote in historische bronnen zou van 1216 dateren. Bikschote werd ingeplant aan het kruispunt tussen de Lobeek en de 'oude weg' (tussen de Steenstraat en Ieper) en zou teruggaan op een site met opper- en neerhofstructuur, hetgeen vandaag nog kan afgeleid worden aan de ligging van de kerksite in het noordelijk deel en de omleiding van de Lobeek in het zuiden.

Bikschote werd tijdens de Eerste Wereldoorlog volledig verwoest. Het dorp lag dan ook pal op de frontlinie, aan het noordelijk uiteinde van de Ieperboog. Reeds in november 1914 was het dorp de inzet van hevige strijd. Eerst het Britse expeditieleger en later Franse troepen streden er met de Duitse aanvallers om het bezit van het dorp. Uiteindelijk werd de '*Slag om Bikschote*' beslecht in het voordeel van deze laatsten. Tot augustus 1917 lag het dorp pal achter de Duitse frontlijn die zich aan het kanaal bevond. Tijdens hun zomeroffensief in het kader van de Slag om Passendale heroverden Franse troepen het dorp. Het zou tot het einde van de oorlog in Franse en later in Belgische

handen blijven. Na de oorlog werd het dorp heropgebouwd volgens het stratenpatroon en aanleg van voor de oorlog.³

4.1.2. Archeologische informatie

Archeologische informatie van de omgeving rond Bikschote werd recentelijk aangeleverd door opgravingen bij de aanleg van een gasleiding tussen Alveringem en Maldegem door gasnetbeheerder Fluxys. Het tracé liep ca. een halve km ten noorden van Bikschote (zie figuur 7). In de nabijheid van het onderzoeksgebied werden een aantal archeologische zones onderzocht: Archeologische zones (AZ) 23, 24, 25, 26, 27, 33, 46, 47, 48, 49, 50, 51 en 52 (zie figuren 8 en 9).⁴ Concreet gaat het om de sector tussen de Ooststraat (net ten westen van de Ieperlee) en de Sint-Jansbeek. Per periode zijn dit de belangrijkste zaken die werden aangetroffen:

Bronstijd: In een bomkrater in AZ27 vond men een bronzen bijl.

Romeinse tijd: Er werden diverse bewoningssporen uit de Romeinse periode geregistreerd. Op AZ25 bestond dit uit 2 overlappende gebouwplattegronden van het type Alphen-Ekeren met 4 middenstaanders, een erfafbakeningsgreppel en een zespostenspieker, te dateren tussen de 1ste en 2de eeuw n.C.. Op AZ48 bevonden zich 2 of 3 door bomkraters verstoorde gebouwen, waarvan één mogelijk eveneens van het bovenvermelde type, echter in dit geval met 3 middenstaanders. Op AZ52 vond men een perceleringssysteem waaruit een grote hoeveelheid aardewerk werd gerecupereerd. Opvallend was dat er zich nauwelijks handgevormde scherven in het ensemble bevonden. Verder kunnen nog 3 brandrestengraven vermeld worden (AZ27, 46 en 48).

Middeleeuwen: Op AZ51 werden enkele grachten en afvalkuilen gevonden uit de volle, late en post middeleeuwen.

WOI: Het gros van de aangetroffen sporen dateert uit de Eerste Wereldoorlog. Aan beide zijden van de Ieperlee werden stevig uitgebouwde loopgraven gevonden, met geallieerde structuren aan de westelijke zijde en Duitse aan de oostelijke. Op AZ25 vond men 4 door een loopgraaf verbonden Duitse bunkers aan de 1ste linie. Op AZ26 bevond zich de Duitse tweede linie, waarin de archeologen onder meer een stoel, een Duitse overjas en verschillende *pickelhaubes* (Duitse punthelmen) terugvonden. Op de resterende zones werden eveneens al dan niet goed uitgebouwde loopgraven en

---

³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121286>

⁴ BRACKE M. & VERDEGEM S., Evaluatienota in voorbereiding.

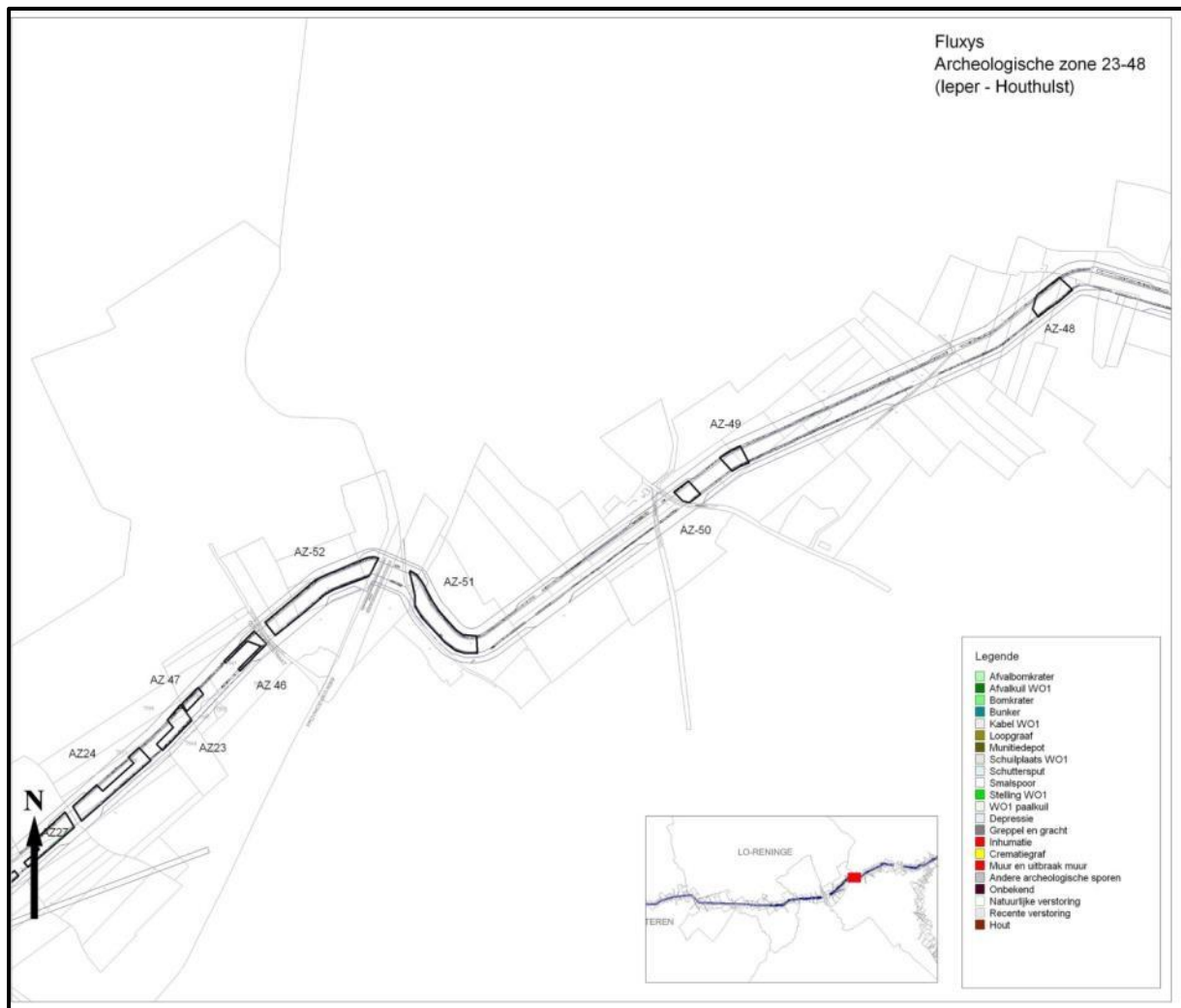
verbindingsloopgraven geregistreerd. Daarnaast vond men bij de archeologische werken enkele gesneuvelden terug: 2 Franse soldaten op AZ47, 5 Duitse soldaten op AZ52 en 7 op AZ51.

Figuur 7: Luchtfoto waarop de aanleggleuf van de aardgasleiding te zien is ten noorden van Bikschote (www.geopunt.be).

Figuur 8: Overzicht van de Archeologische Zones opgegraven bij de aanleg van de aardgasleiding ter hoogte van de Ieperlee (© BRACKE M. & VERDEGEM S., Evaluatienota in voorbereiding).

Figuur 9: Overzicht van de Archeologische Zones opgegraven bij de aanleg van de aardgasleiding tussen de Ieperlee en de Sint-Jansbeek (© BRACKE M. & VERDEGEM S., Evaluatienota in voorbereiding).

4.2. Sint-Janstraat

4.2.1. Historische informatie

Op de kaart van Ferraris is te zien dat Bikschote sinds het eind van de 18de eeuw weinig is veranderd, onder meer door de heraanleg volgens het vooroorlogse patroon na de Eerste Wereldoorlog. Het onderzoeksterrein staat gekarteerd als boomgaard (zie Figuur 10). Rond het dorp zijn enkele omwalde hoeves te zien. Latere historische kaarten tonen weinig veranderingen.

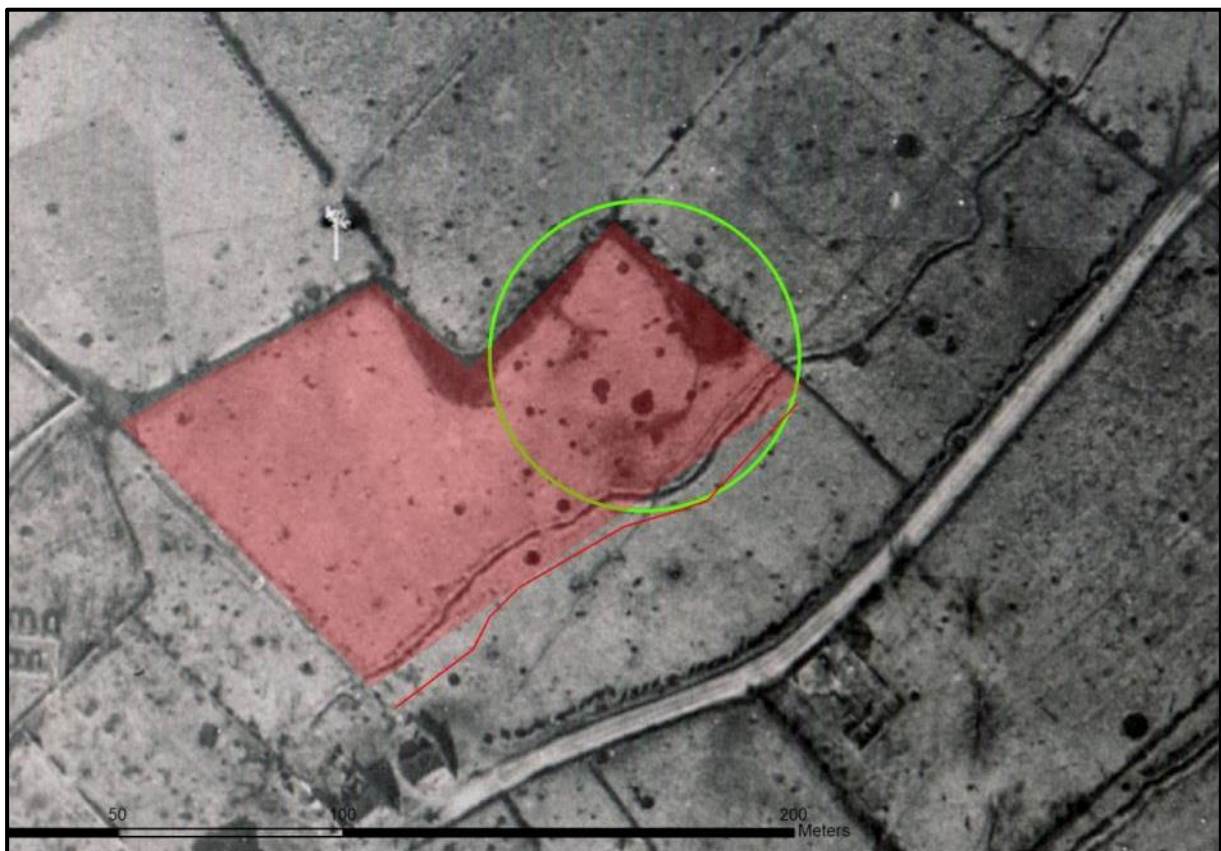
Figuur 10: Situering van het onderzoeksgebied op de kaart van Ferraris (1771-1778) (www.geopunt.be).

Kaarten en luchtfoto's uit Wereldoorlog 1 bieden meer gegevens over het onderzoeksgebied. De eerste structuren kwamen pas in juni 1917 voor op de loopgraafkaarten (zie figuren 11 en 12). Het ging om een rechtlijnige verbindingsloopgraaf met noordoost-zuidwest oriëntatie die tegen de zuidgrens van het terrein liep. Een luchtfoto uit deze periode bevestigt het beeld en toont de geringe aanwezigheid van bomkraters op het terrein. In het noordoosten van het terrein zijn ook enkele opvallende rechtlijnige en gebogen verkleuringen merkbaar, die mogelijk duiden op de aanwezigheid van al dan niet opgevulde grachten. Tegen de noordoostgrens van het terrein is een driehoekige structuur te zien, die mogelijk kan geïnterpreteerd worden als een omzoomd stuk moeras of poel.

Figuur 11: Britse loopgraafkaart van 30/06/1917 met aanduiding van het onderzoeksgebied (bij benadering) (© linesman DVD/ Monument-Vandekerckhove NV).

Figuur 12: Detail uit een geallieerde verkenningsfoto, gedateerd vóór juli 1917, met aanduiding van het onderzoeksgebied (bij benadering) (© UGent).

Een Britse loopgraafkaart van 6/3/1918 toont hoe later in de oorlog een loopgraaf met oriëntatie noordwest-zuidoost werd aangelegd in het westen van het onderzoeksgebied. Wellicht gebeurde dit nadat het dorp in geallieerde handen viel. Het blauwe vierkant indiceert de mogelijke aanwezigheid van een schuilplaats of bunker (zie figuur 13).

Figuur 13: Detail uit een Britse loopgraafkaart van 6/03/1918, geprojecteerd op de hedendaagse luchtfoto, met aanduiding van het onderzoeksgebied. (© Linesman DVD/Monument-Vandekerckhove NV)

4.2.2. Archeologische informatie

In de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) worden in de buurt van het onderzoeksterrein enkele archeologische waarden weergegeven (zie figuur 14):⁵

- **CAI 73985:** Site met walgracht daterend uit de late middeleeuwen. Vandaag is enkel nog een stuk van de walgracht over. De site is gekarteerd op de kaarten van Ferraris en Popp.

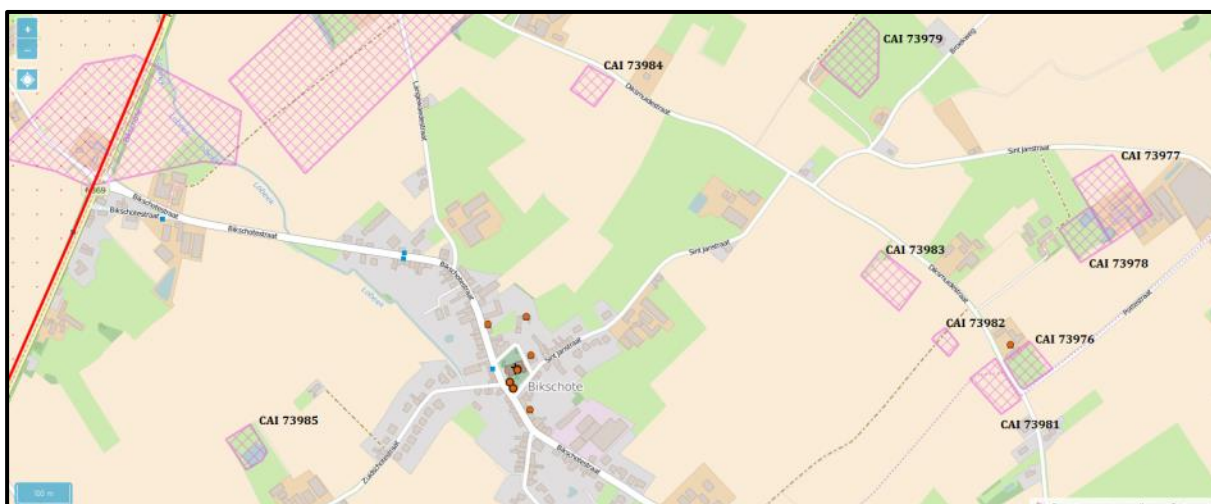
---

⁵ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

- **CAI 73983:** Site met walgracht daterend uit de late middeleeuwen. Vandaag is niets meer van de hoeve te zien. De site is gekarteerd op de kaarten van Ferraris en Popp.
- **CAI 73982:** Site met walgracht daterend uit de 19de eeuw. De structuur is gekarteerd op de Popp kaart, maar niet op de Ferraris kaart. Vandaag niet meer te zien in het landschap.
- **CAI 73976:** Site met walgracht daterend uit de volle middeleeuwen, gekarteerd op de kaarten van Popp en Ferraris. Vandaag zijn de contouren van de site nog te zien in het landschap.
- **CAI 73981:** Site met walgracht daterend uit de late middeleeuwen, gekarteerd op de Ferraris kaart. De Popp kaart is net op die plek onvolledig. Vandaag niet meer te zien in het landschap.
- **CAI 73984:** Site met walgracht daterend uit de late middeleeuwen. Op de Popp kaart is nog een stukje van de walgracht gekarteerd. Vandaag niet meer te zien in het landschap.
- **CAI 73979:** Site met walgracht daterend uit de late middeleeuwen. Op de Popp kaart is nog een stukje walgracht gekarteerd. Vandaag niet meer te zien in het landschap.
- **CAI 73977:** Site met walgracht daterend uit de volle middeleeuwen. Op de Popp kaart is nog een stukje van de walgracht gekarteerd. Vandaag niet meer te zien in het landschap.
- **CAI 73978:** Site met walgracht daterend uit de late middeleeuwen. Op de Popp kaart is nog een stukje van de walgracht gekarteerd. Vandaag is nog een stukje van de walgracht bewaard.

De locaties in de noordwestelijke hoek van de kaart betreffen wereldoorlogstellingen die bij het gasleidingtracé werden aangesneden. Deze werden hierboven reeds besproken.

Figuur 14: Enkele archeologische locaties in de buurt van het onderzoeksgebied zoals weergegeven op de CAI-kaart (<https://cai.onroerenderfgoed.be/>).

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Algemeen

5.1.1. Vraagstelling

Het doel van de archeologische prospectie is het registreren van de aanwezige archeologische sporen en deze te evalueren om tot een advies te komen over een mogelijk vervolgonderzoek. Bij het terreinwerk en de verwerking werd rekening gehouden met volgende onderzoeksvragen:⁶

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er tekenen van erosie?
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja, wat is de omvang?
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologisch vindplaatsen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- Welke invloed had de Eerste Wereldoorlog op de bewaring van het ouder archeologisch bodemarchief?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?

---

⁶ S.n. 2016.

- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
  1. Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
  2. Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

5.1.2. Randvoorwaarden

De sleuven werden zodanig ingepland dat de plaatsen waar in de toekomst de huisfunderingen moeten komen zo goed als mogelijk werden vermeden.

5.2. Beschrijving

5.2.1. Veldwerk

Het terrein werd onderzocht aan de hand van 8 sleuven (SL) en 5 kijkvensters (KV). De totale oppervlakte van het terrein bedraagt ca. 0,5 ha, waarvan ca. 590m² (11,8%) werd onderzocht aan de hand van proefsleuven en ca. 112m² (2,2%) door middel van kijkvensters.

Voor het afgraven werd gebruik gemaakt van een rupskraan met een platte graafbak van 1,80m breed. De bodem werd afgegraven tot op het archeologisch relevante niveau, waar de sporen zichtbaar werden. Dit gebeurde steeds onder begeleiding van de leidinggevende archeoloog om te verzekeren dat de juiste diepte werd bekomen. Onmiddellijk na het uitgraven werden de sporen opgeschaafd, gefotografeerd en beschreven in een databasesysteem, waarna het grondplan kon worden geregistreerd door middel van een gps toestel in Lambert72 coördinaten. Een aantal sporen werd gecoupeerd om een beter zicht te krijgen op hun opbouw. De profielen van de coupes werden eveneens gefotografeerd, beschreven en getekend op schaal 1:20. Teneinde een goed beeld te krijgen op de bodemopbouw werden verspreid over het terrein in totaal 6 bodemprofielen gezet, gefotografeerd, beschreven en ingetekend op schaal 1:20. Alle vondsten werden gerecupereerd per context en in een vondstenzakje gestoken samen met een vondstenkaartje.

De aanleg, het onderzoek en het dichten van de sleuven konden in goede weersomstandigheden uitgevoerd worden.

5.2.2. Vondstverwerking en rapportage

Na het veldwerk werd van start gegaan met de vondstverwerking en de rapportage volgens de vastgelegde richtlijnen. Voor de registratie van de sporen en het benoemen van de foto's werd de code BISI16 (**B**ikschote **S**int-Janstraat 2016) gebruikt.

De spoorformulieren, de vondstenlijst, de fotolijst en de tekeningenlijst werden samengebracht in een digitale inventarislijst. De vondsten werden gewassen, gedroogd en verpakt volgens de regels van de kunst. Vervolgens werd overgegaan tot het digitaliseren van de grondplannen, de profielen en enkele coupetekeningen met behulp van de programma's Autocad en Illustrator. Als laatste werd het rapport geschreven.

6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN

6.1. Stratigrafie

De bodemopbouw van het terrein werd onderzocht aan de hand van 6 bodemprofielen, die verspreid over het terrein in de sleuven werden gezet. De textuur van de bodem was vrij zandige zandleem. In het westelijk gedeelte van het terrein was de bodem opgebouwd uit een 30cm dikke ploeglaag en een 20 tot 30 cm dikke B-horizont (zie figuur 15). Het lager gelegen oostelijke deel van het terrein was natter, wat ook in het bodemprofiel te zien was aan een sterk uitgespoelde B-horizont en het neerslaan van ijzer bij de overgang naar de C-horizont (zie figuur 16). In sleuf 6 werd in het profiel een duidelijke verstoringslaag geregistreerd (zie Figuur 17). Deze heeft waarschijnlijk te maken met aanleg van de Aquafinleiding in 2013/2014.

Figuur 15: Profiel 2 in sleuf 3 in het westelijk, hoger gelegen deel van het terrein met aanduiding van de bodemhorizonten.

Figuur 16: Profiel 5 in het lager gelegen, natte oostelijk deel van het terrein met een sterk uitgespoelde B-horizont en neerslag van ijzer op de C-horizont.

Figuur 17: Profiel 4 in sleuf 6 met duidelijke verstoring tot op het archeologisch vlak.

6.2. Resultaten

Hieronder worden de aangetroffen sporen, structuren en vondsten besproken en geïnterpreteerd van oud naar jong en gedateerd op basis van de vondsten.

6.2.1. Metaaltijden/Romeinse periode

Uit deze periode werden slechts 2 sporen geregistreerd. **S38** in SL4 kon over bijna de volledige lengte van de sleuf gevolgd worden. Het spoor tekende zich slechts zeer vaag af en de zuidelijke grens ervan kon niet worden geregistreerd. Waarschijnlijk betreft het een vrij brede NO-ZW georiënteerde gracht. Binnen S38 werd de kuil **S45** aangeduid, met een donkere vrij houtskoolrijke vulling. Vermoedelijk gaat het hier eerder om een donkerdere vulling van S38 en niet zozeer om een kuil. Uit de gracht werden 4 scherven handgevormd aardewerk gerecupereerd die geen fijnere datering toelieten dan metaaltijden/romeinse tijd.

6.2.2. Middeleeuwen

Het grootste deel van de sporen kan in de middeleeuwen gedateerd worden, meer specifiek de volle/late middeleeuwen.

Greppels

Er werden voornamelijk greppels geregistreerd in de diverse sleuven:

- Greppel **S10** (SL1/KV1)/**S18** (SL2)/**S29** (SL3)/**S40** (SL4) was N-Z georiënteerd met een breedte van 30 tot 50cm en een vrij vage bleekgrijze vulling. Uit S40 werd een scherfje grijs aardewerk gerecupereerd.
- **S26** (SL3) was NO-ZW georiënteerd en kon over een lengte van ca. 14m gevolgd worden. In KV5 werd S26 verstoord door WOI-sporen. Gezien de gelijkaardige vulling is het mogelijk dat S26 tussen SL2 en 3 op de hierboven besproken greppel aansloot.
- **S42** (SL4)/**S55** (SL5) en **S44** (SL4)/**S56** (SL5) zijn 2 parallelle greppels met een gelijkaardige breedte (+/- 1m) en een donkergrijze vulling. In S44 zijn in totaal 10 scherven teruggevonden, waarvan 6 fragmenten grijs aardewerk met 1 eenvoudige verdikte rand van een kom of teil, 2 scherven rood geglaazuurd en 1

stuk Maaslands aardewerk. Daarnaast bevonden er zich ook 12 stukken van tegels in het spoor, voorzien van een sliblaag of glazuur.

- **S46 (SL4)/S58 (SL5)** betreft een 2 tot 3m brede gracht met donkerbruingrijze vulling en een NW-ZO oriëntatie. Uit S58 werd een scherf grijs aardewerk gerecupereerd van een dikwandig, komvormig recipiënt met eenvoudige geknikte rand.
- **S66 (SL7)/S68 (SL8)** was NO-ZW georiënteerd met grijze vulling. Het spoor werd in SL6 niet waargenomen, vermoedelijk door verstoring. S68 leverde 3 scherven op, waaronder een fragment rood geglazuurd aardewerk, waarschijnlijk afkomstig van een braadpan of grape. Daarnaast werd nog een stuk dierlijk bot gevonden.

Paalsporen

In KV3 werden 2 paalspoortjes (**S34** en **S84**) met donkergrijze en houtskoolrijke vulling geregistreerd. S34 werd gecoupeerd, wat een 25cm diep profiel met vrij vlakke bodem opleverde (zie Figuur 18). Het spoor bracht 1 oorfragment in rood geglazuurd aardewerk op. **S19** in SL2 was een klein paalspoortje met grijze en vrij houtskoolrijke vulling. In coupe bleek het spoor 20cm diep te zijn. Er werden 5 wandfragmenten grijs aardewerk van een kogelpot uit gerecupereerd, waarvan één fragment met radstempelversiering.

Figuur 18: Coupe op S34.

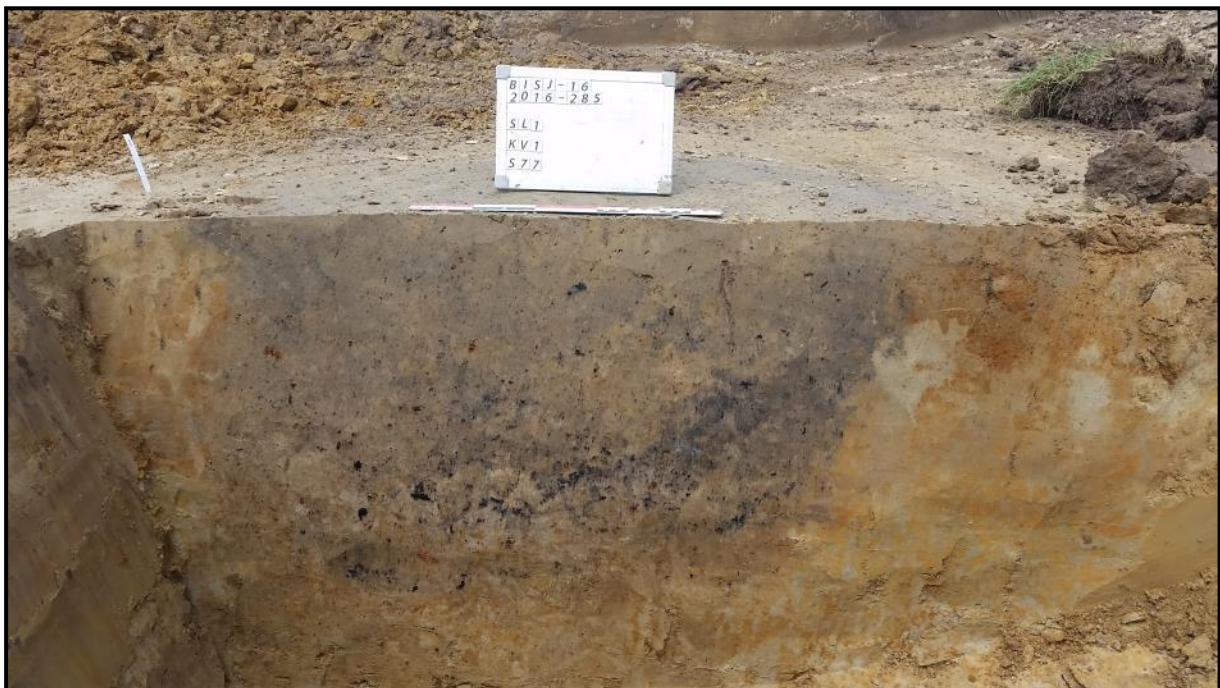
6.2.3. Postmiddeleeuwse periode

Greppels

S7 (SL1)/**S30** (SL3)/**S43** (SL4) was een smalle greppel met donkerbruingrijze vulling en N-Z oriëntatie. Het spoor werd in SL2 niet waargenomen, maar op basis van de gelijkaardige oriëntatie, breedte en vulling lijkt het aannemelijk dat de greppel doorliep. Er werd geen materiaal in gevonden, maar het spoor wordt op basis van de vulling in de postmiddeleeuwse periode onderverdeeld.

Kuilen

Drie kuilen worden in deze periode onderverdeeld: **S24** en **S33** in SL3 en **S77** in SL1. Ook deze sporen werden op basis van hun vulling gedateerd. S77 werd in coupe onderzocht. Het houtskoolrijke spoor bleek 66cm diep uitgegraven te zijn met vrij rechte wanden en bodem.

Figuur 19: Coupe op S77.

6.2.4. WOI

Loopgraven

De sleuven bevatten 4 loopgraafsegmenten. **S35** werd in KV5 over een lengte van 16m gevolgd. De loopgraaf werd door enkele bomkraters verstoord. In coupe bleek het spoor slechts 10cm diep bewaard (zie figuur 20). Het leverde wel enkele vondsten op, waaronder een volledig flesje met opchrift in reliëf: "ALCOOL de MENTHE de RICQLES MODELE ROCHE". Het betreft een product dat door Franse soldaten als antiseptisch middel werd gebruikt. Daarnaast werden enkele patroontassen met Franse kogels gevonden. De overige segmenten waren **S1** (SL), **S14** (SL2) en **S63** (SL7)/**S74** (SL8).

Bomputten

Verspreid over de sleuven en kijvensters werden in totaal 26 bomkraters herkend.

Figuur 20: Coupe op S35.

6.2.5. Ongedateerd

Diverse sporen konden door een gebrek aan vondstmateriaal en een onduidelijke vulling niet gedateerd worden.

Greppels

S4 (SL1), **S22** (SL2), **S81** (SL2)/**S31** (SL3), **S15** (SL2), **S25** en **S27** (SL2), **S41** en **S49** (SL4), **S60** en **S61** (SL5).

Paalsporen/kuilen

S2, **S3**, **S9** en **S11** in SL1, **S23** in SL2, **S67** in SL7.

Depressie

In sleuven 7 en 8 werd een breed uitgeloofd spoor waargenomen (**S64** en **S70**). Vermoedelijk gaat het om een depressie. De anomalieën die op de luchtfoto uit de Eerste Wereldoorlog werden waargenomen in het noordoosten van het terrein, kunnen waarschijnlijk met dit spoor in verband worden gebracht.

7. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS

Het archeologisch proefsleuvenonderzoek aan de Sint-Janstraat leverde voornamelijk sporen op uit de volle/late middeleeuwen, waarbij het in hoofdzaak om greppels gaat. Daarnaast werd een gracht uit de metaaltijden/Romeinse periode geregistreerd, greppels en kuilen uit de postmiddeleeuwen en loopgraafsegmenten en bomkraters uit de Eerste Wereldoorlog.

Beantwoorden onderzoeksvragen:

- *Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?*

De bodemopbouw bestaat op het onderzoeksterrein uit een duidelijke A, B en C horizont. In het oostelijk, lager gelegen en natter deel van het terrein is de B-horizont zichtbaar uitgespoeld en is er neerslag van ijzer op de C-horizont.

- *Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?*

Door erosieprocessen kan een bodemhorizont wegeroderen. Daarnaast kunnen diepe uitgravingen de bodemopbouw verstoren. Dit werd op het onderzoeksterrein waargenomen in SL6, waar in profiel 4 duidelijk een verstoorde bodem te zien was.

- *Zijn er tekenen van erosie?*

Er zijn op het terrein geen tekenen van erosie waargenomen.

- *In hoeverre is de bodemopbouw intact?*

De bodemopbouw is over het algemeen intact, behalve centraal op het terrein ter hoogte van SL6 waar de bodem verstoord werd door de aanleg van een Aquafinleiding in 2013/2014.

- *Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.*

Er zijn bij het proefsleuvenonderzoek sporen waargenomen. Het gaat om greppels, kuilen/paalsporen, loopgraven en bomkraters.

- *Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*

Er werd 1 natuurlijk spoor geregistreerd in KV2, de overige sporen zijn antropogeen van aard.

- *Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?*

De sporen waren over het algemeen goed bewaard en duidelijk zichtbaar in het archeologisch vlak. De oudere sporen uit de metaaltijden/Romeinse tijd waren moeilijker waar te nemen.

- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*

Verschillende greppels kunnen over de sleuven heen aan elkaar gelinkt worden. Vermoedelijk gaat het om oude perceelsgreppels. Ook enkele loopgraafsegmenten kunnen met elkaar verbonden worden tot een langere loopgraafstructuur.

- *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*

De sporen dateren uit diverse periodes, namelijk uit de metaaltijden/Romeinse tijd, volle/late middeleeuwen, postmiddeleeuwen en de Eerste Wereldoorlog.

- *Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?*

Het sporenbestand in de sleuven is te beperkt om uitspraken te doen over de aard en omvang van occupatie. Er konden slechts enkele paalsporen geregistreerd worden, zonder aanwijzingen voor de aanwezigheid van gebouwstructuren. De greppels deden vermoedelijk dienst als indeling van landbouwpercelen.

- *Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?*

Er konden slechts enkele paalsporen geregistreerd worden, zonder aanwijzingen voor de aanwezigheid van gebouwstructuren. De greppels deden vermoedelijk dienst als indeling van landbouwpercelen.

- *Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja; Wat is de omvang?*

Er zijn bij het proefsleuvenonderzoek geen sporen van funeraire contexten waargenomen.

- *Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologische vindplaatsen?*

Voornamelijk de sporen daterend uit de Eerste Wereldoorlog kunnen gelinkt worden aan de resultaten van opgravingen bij de aanleg van een aardgasleiding, ongeveer een halve km ten noorden van het onderzoeksterrein. Bij dat onderzoek werden diverse loopgraaf- en andere gevechtsstructuren gevonden.

- *Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?*

Het onderzoeksterrein is gelegen op een hoger gelegen zandrug tussen de valleien van de Ieperlee en de Sint-Jansbeek. Op het terrein bleek de bodemtextuur dan ook uit een vrij zandige zandleem te bestaan.

- *Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?*

Er zijn geen tekenen waargenomen dat er in bepaalde sleuven sporen zouden ontbreken door bodemkundige processen. Enkel in SL6 werden geen sporen waargenomen, maar dit kan verklaard worden door een verstoring van de bodem door de aanleg van een Aquafinleiding.

- *Welke invloed had de Eerste Wereldoorlog op de bewaring van het ouder archeologisch bodemarchief?*

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden in totaal 26 bomkraters en enkele loopgraafsegmenten geïdentificeerd. In verschillende gevallen verstoorde deze WOI-sporen het ouder archeologisch bodemarchief.

- *Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?*

Het merendeel van de sporen kan op basis van vondstenmateriaal of vulling in een bepaalde tijdsperiode onderverdeeld worden, meer specifiek de metaaltijden/Romeinse tijd, volle/late middeleeuwen, postmiddeleeuwen en de Eerste Wereldoorlog. Door een gebrek aan bewoningssporen hebben de verschillende greppels uit de diverse periodes vermoedelijk dienst gedaan als indeling van landbouwpercelen.

- *Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?*

De aangetroffen sporen waren over het algemeen goed bewaard. De oudere sporen bleken wel wat moeilijker leesbaar. Bij een *in situ* bewaring kunnen de sporen als dusdanig bewaard worden.

- *Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?*

De waargenomen sporen zijn van vrij lage archeologische waarde, dit door het ontbreken van duidelijke bewoningssporen. De aangetroffen sporen betreffen voornamelijk greppelstructuren. De loopgraafsegmenten uit de Eerste Wereldoorlog zijn slechts ondiep bewaard.

- *Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?*

Er werden geen waardevolle archeologische vindplaatsen afgebakend bij dit proefsleuvenonderzoek, maar de aanwezige archeologische sporen zullen bij de aanleg van een verkaveling wel grotendeels vernield worden.

- *Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:*

1. *Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?*

Deze vraag is niet van toepassing gezien geen waardevolle archeologische vindplaatsen werden waargenomen.

2. Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?

Deze vraag is niet van toepassing gezien geen waardevolle archeologische vindplaatsen werden waargenomen.

- *Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?*

Deze vraag is niet van toepassing gezien geen vervolgonderzoek wordt geadviseerd.

- *Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?*

Deze vraag is niet van toepassing gezien geen vervolgonderzoek wordt geadviseerd.

8. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK

Door een gebrek aan aanwijzingen voor bewoning worden de archeologische sporen die bij dit proefsleuvenonderzoek werden waargenomen vrij laag ingeschat. Ook de sporen uit de Eerste Wereldoorlog zijn weinig interessant. Bijgevolg wordt geen vervolgonderzoek voor dit onderzoeksterrein aanbevolen.

Dit advies heeft geen enkele bindende kracht, maar dient als aanbeveling voor de bevoegde overheid, die uiteindelijk beslissingrecht heeft over het vervolgtraject.

9. SYNTHESE

In het kader van een geplande verkaveling aan de Sint-Janstraat te Bikschote (provincie West-Vlaanderen) voerde een team van Monument Vandekerckhove nv op 13 en 14 juli 2016 een archeologische prospectie uit op het terrein. Gezien de realisatie van de verkaveling gepaard zal gaan met een verstoring van de bodem adviseerde het agentschap Onroerend Erfgoed een archeologische evaluatie door middel van een prospectie met ingreep in de bodem, gevolgd door een opgraving in geval van vondsten, dit om te vermijden dat waardevol archeologisch erfgoed verloren zou gaan. Het onderzoek werd uitgevoerd in opdracht van New Classic Homes en volgens de bijzondere voorschriften opgesteld door Onroerend Erfgoed.⁷

Het archeologisch vooronderzoek leverde sporen op uit de metaaltijden/Romeinse tijd, volle/late middeleeuwen, postmiddeleeuwen en de Eerste Wereldoorlog. Het gaat voornamelijk om greppelstructuren, die door een gebrek aan bewoningssporen als indelingen voor landbouwpercelen worden geïnterpreteerd. De sporen uit de Eerste Wereldoorlog bestaan vooral uit bomkraters en enkele ondiep bewaarde loopgraafsegmenten. Met deze resultaten wordt het archeologisch potentieel van het terrein laag ingeschat, waardoor een vervolgonderzoek niet nodig wordt geacht.

Deze aanbeveling heeft geen enkele bindende kracht, maar dient als advies voor de bevoegde overheid, die uiteindelijk beslissingsrecht heeft over het vervolgtraject.

---

⁷ S.n. 2016.

10. LITERATUUR

• Uitgegeven bronnen

- BOTERBERGE R. 1962, Historische Geografie van het Overstromingsgebied van de IJzer in de Middeleeuwen, in: *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent* (VXI), pp. 77-142, Gent.
- TERMOTE J. 2011. Cultuurhistorische atlas van de Westhoekdorpen. Een historisch-topografisch onderzoek van de dorpen in de Franse en Vlaamse Westhoek. Provincie West-Vlaanderen.
- VERHULST A. 2000. Historische ontwikkeling van het kustlandschap, in: *Vlaanderen* (49), pp. 135-138, Tielt.

• Onuitgegeven bronnen

- BRACKE M. & VERDEGEM S. Evaluatienota in voorbereiding. *Archeologische prospectie/opgraving Fluxys-Frontzone Pijpegale-Staden* (prov. W-VL.).
- S.n. 2016. *Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Langemark-Poelkapelle (Bikschote), Sint-Janstraat.*

• Internetbronnen

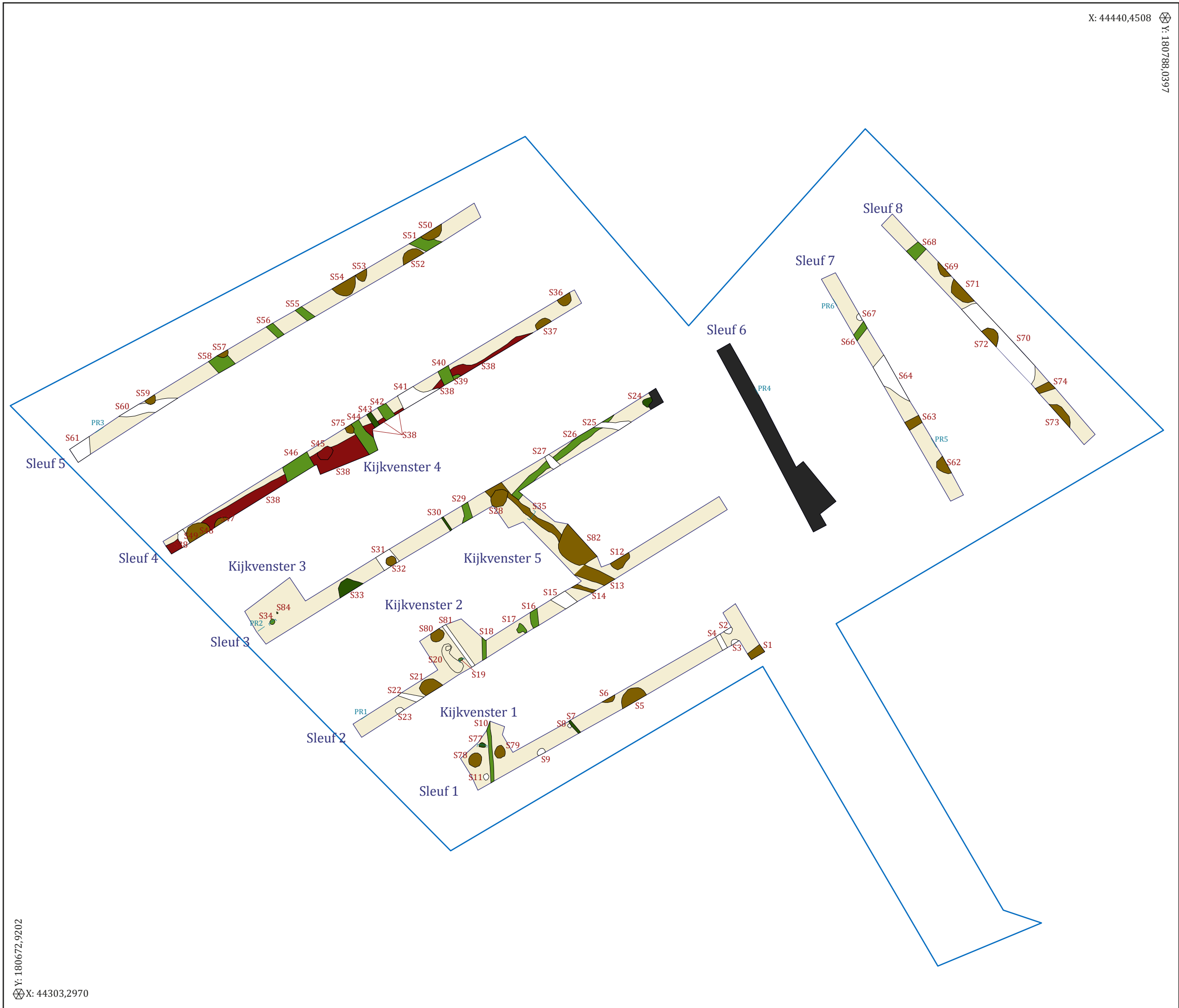
- <http://www.geopunt.be/>
- <https://www.google.be/maps>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/>

11. BIJLAGEN

- Bijlage 1: Overzichtsplan
- USB-kaart met daarop dit rapport, de bijlage en een totaalplan

De database met alle foto's en inventarissen is te raadplegen via de website: <http://www.monarcheo.be/databank>. Bij vragen hieromtrent: neem contact via info@monument.be.

Archeologische Opgraving Bikschote Sint-Janstraat

Bijlage 1
Overzichtsplan

- Projectgebied
- Sleuf
- Verstoring
- WOI
- Postmiddeleeuws
- Middeleeuws
- Metaaltijden-Romeins
- Ongedateerd
- Natuurlijk

